

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KABUL EDİLEBİLİRLİK HAKKINDA KARAR

Başvuru no. 9414/16

Mazlum DOLAN/Türkiye

ve diğer 4 başvuru

(Bk. ekli liste)

Başkan,

Julia Laffranque,

Yargıçlar,

Işıl Karakaş,

Paul Lemmens,

Valeriu Grițco,

Ksenija Turković,

Jon Fridrik Kjølbro,

Georges Ravarani

© T.C. Adalet Bakanlığı, 2017. Bu gayri resmi çeviri, Adalet Bakanlığı, Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, İnsan Hakları Daire Başkanlığı tarafından yapılmış olup, Mahkeme açısından bağlayıcılığı bulunmamaktadır. Bu çeviri, davanın adının tam olarak belirtilmiş olması ve yukarıdaki telif hakkı bilgisiyle beraber olması koşulu ile Adalet Bakanlığı, Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, İnsan Hakları Daire Başkanlığına atıfta bulunmak suretiyle ticari olmayan amaçlarla alıntılanabilir.

ve Bölüm Yazı İşleri Müdür Yardımcısı Hasan Bakırcı'nın katılımıyla 6 Aralık 2016 tarihinde Daire halinde toplanan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Bölüm),

Ekteki tabloda belirtildiği üzerinde çeşitli tarihlerde yapılmış olan yukarıdaki başvuruları göz önünde bulundurarak,

Mahkeme İktüzüğü'nün 41. maddesi gereğince yukarıdaki başvurulara öncelik verilmesine dair kararı dikkate alarak,

Gerçekleştirilen müzakereler sonucunda, aşağıdaki kararı vermiştir:

OLAYLAR

1. Hepsi Türk vatandaşı olan başvuranların listesi ekte yer almaktadır.

A. Başvuruya sebebiyet veren olayların geçmişi

2. Ağustos 2015'ten bu yana, Türkiye'nin güneydoğu bölgesindeki bazı il ve ilçelerde valiler tarafından çok sayıda sokağa çıkma yasağı ilan edilmiştir. Bu bölgeler arasında, 11 Aralık 2015 tarihinde ilan edilmiş olan 24 saatlik sokağa çıkma yasağının uygulandığı ve mevcut başvurulara sebebiyet veren olayların yaşandığı Sur ilçesi de bulunmaktadır. İlan edilen sokağa çıkma yasaklarının amacının bazı yasadışı örgütler tarafından kazılan hendeklerin ve yerleştirilen patlayıcıların temizlenmesi ve sivil halkın şiddetten korunması olduğu ifade edilmiştir. Söz konusu sokağa çıkma yasaklarının bazıları kaldırılmış ve daha sonra çeşitli tarihlerde yeniden uygulanmıştır. Valiler sokağa çıkma yasaklarını uygularken, İl İdaresi Kanununun 11 (c) maddesine dayanmışlardır (bk. aşağıdaki "İlgili iç hukuk kuralları").

DOLAN/TÜRKİYE BAŞVURUSU VE DİĞER BAŞVURULAR HAKKINDA KARAR

3. Başvuranlar, sokağa çıkma yasağının ilan edildiği bölgelerde çok sayıda kişinin öldürüldüğünü ve sadece Sur'da öldürülmüş olan sivillerin sayısının 75 olduğunu iddia etmektedirler. Başvuranlar ayrıca, Sur'daki çok sayıda binanın askeri araçların açtıkları ateş sonucu tahrip olduğunu ileri sürmektedirler. Başvuranlar, iddialarını desteklemek amacıyla, sokağa çıkma yasağının uygulandığı bölgelerde hayatını kaybeden sivillerin sayısı ve yüzlerce sivilin hayatını kaybettiği koşullar hakkında detaylı bilginin yer aldığı, sivil toplum örgütlerince hazırlanan birçok rapora dayanmıştır.

B. Mahkeme önündeki davaların ve yargılamaların koşulları

4. Dava konusu olaylar, başvuranlar tarafından ifade edildiği ve ibraz ettikleri belgelerde belirtildiği üzere aşağıdaki gibi özetlenebilir.

1. Dolan/Türkiye, no. 9414/16

5. Başvuran, 11 Aralık 2015 tarihinde sokağa çıkma yasağı ilan edildikten sonra Sur'da bulunan bir gazetecidir. Bir gün, işiyle alakalı olarak bir aileyi kendi evlerinde ziyaret ettiği esnada, bir topçu mermisi eve isabet etmiştir. Ev sahibi F.A. ağır yaralı olmak üzere, evdeki çok sayıda kişi yaralanmıştır. Başvuran ve diğer kişiler (aralarında bebekli ve çocuklu aileler bulunmaktadır) binada mahsur kalmış ve yardım ve ambulans talepleri reddedilmiştir. Üstelik, güvenlik güçleri, tanklar ve havan toplarıyla binaya ateş etmeye devam etmişlerdir.

6. Başvuran, 17 Şubat 2016 tarihinde Mahkemeye başvurarak geçici tedbir talebinde bulunmuştur. Başvuran, Mahkemedен, Mahkeme İçtüzüğü'nün 39. maddesi uyarınca, kendisinin ve binada mahsur kalan diğer şahısların binadan çıkıp bölgeyi terk etmelerini sağlamak için Hükümete

bölgedeki bombardımanın durdurulmasına ilişkin bildirimde bulunmasını talep etmiştir. Başvuran, tam adresin yetkili makamlara bildirmesi halinde güvenlik güçlerinin birkaç gün önce Cizre’de bulunan üç binada olduğu gibi binadaki herkesi infaz edeceğinden korktuğu için tam adres bilgisini yetkililerle paylaşmak istemediğini beyan etmiştir.

7. Mahkeme ilgili talebi 18 Şubat 2016 tarihine reddetmiştir. Mahkeme aynı tarihte, Mahkeme İçtüzüğü’nün 41. maddesi uyarınca, başvuruyu öncelikli olarak ele almaya karar vermiştir.

8. Başvuran sonradan Mahkemeye bir başvuru formu ibraz ederek, kendisinin ve ağır yaralı olan F.A. dâhil olmak üzere diğer beş kişinin 19 Şubat 2016 tarihinde binadan çıkarılarak, polis tarafından gözaltına alındığını bildirmiştir. F.A. hastanede hayatını kaybetmiştir. Polis tarafından dört gün boyunca gözaltında tutulduktan sonra, başvuran ve diğer dört kişi hâkim karşısına çıkarılmıştır. İlgili hâkim, haklarında ceza yargılaması başlatmaksızın, başvuranın ve diğer dört kişinin tutulmasına karar vermiştir.

2. Seniha Sürer/Türkiye, no. 10073/16; Cengiz Abiş ve Diğerleri/Türkiye, no 10079/16; Erkaplan/Türkiye, no. 10085/16 ve Alpaydını ve Diğerleri/Türkiye, no. 10088/16

9. Söz konusu dört başvuru kapsamındaki başvuranlar, yakınlarından dört kişinin yardımıyla 20 Şubat 2016 tarihinde Mahkemeye başvurarak, Mahkeme İçtüzüğü’nün 29. maddesi uyarınca geçici tedbir talebinde bulunmuşlardır. Başvuranlar, Sur’daki silahlı çatışmaların ortasında kaldıklarını ve çeşitli binalarda mahsur kaldıklarını ileri sürmüşlerdir.

10. 10073/16 numaralı başvuru kapsamındaki başvuranlar, Seniha Sürer, Seda Arslan ve dört aylık bebeği Elif Su Arslan, bir evin bodrum katında 80

DOLAN/TÜRKİYE BAŞVURUSU VE DİĞER BAŞVURULAR HAKKINDA KARAR

gün boyunca mahsur kaldıklarını iddia etmişlerdir. Kendileriyle birlikte bodrum katına sığınmış olan 30 kişinin daha binayı terk edemediğini ileri sürmüşlerdir. Başvuranlar, 9 yaşında bir çocuk dâhil olmak üzere aralarından 7 kişinin yaralandığını ve binaya güvenlik güçleri tarafından ateş açıldığını iddia etmişlerdir. Başvuranlar, bir yakınlarının 18 Şubat 2016 tarihinde kendileri adına polis karakoluna başvurarak yardım istediğini ancak herhangi bir cevap alamadığını ileri sürmüşlerdir.

11. 10079/16 numaralı başvuru kapsamındaki başvuranlar, Cengiz Abiş, eşi Emine Abiş ve yedi yaşındaki oğulları Talat Abiş, 80 gün boyunca bir evde mahsur kaldıklarını ileri sürmüşlerdir. Kendilerinin ve yanlarında bulunan başka bir ailenin elektrik, su veya yiyeceklerinin olmadığını iddia etmişlerdir. Başvuranlar, söz konusu binaya askerler tarafından ateş edildiğini ve bina içerisinde bulunan kişilerin dışarı çıkamadıklarını ileri sürmüşlerdir. Başvuranlar ilaveten, binanın bazı kısımlarının tahrip edildiğini belirtmişlerdir.

12. 10088/16 numaralı başvuru kapsamındaki başvuranlar, Mehmet Can Alpaydını, eşi Aynur Arslan ve 4, 6, 7 ve 10 yaşlarında olan Gülistan, Rojda, Muaz ve Özgür Arslan isimli dört çocukları bir binanın bodrum katında 80 gün boyunca mahsur kalmışlardır. Başvuranlar, yanlarında 8 kadın ve 12 çocuk olmak üzere 20 kişinin daha bulunduğunu ve bu kişilerden iki veya üç tanesinin ağır yaralı olduğunu ileri sürmüşlerdir. Başvuranlar ayrıca su, elektrik veya yiyeceklerinin olmadığını iddia etmişlerdir. Binalarına ateş edildiğini ve bu nedenle binanın dışına çıkamadıklarını ifade etmişlerdir. Başvuranlar, binada bulunan bir kişinin 20 Şubat 2016 tarihinde su almak için dışarı çıkmaya kalkıştığını ancak bir

şarapnel parçasının kendisine isabet etmesi sonucu yaralandığını, kan kaybettiğini ve durumunun kötüye gittiğini iddia etmişlerdir.

13. 10085/16 numaralı başvuru kapsamındaki başvuran Hülya Erkaplan, yukarıda 10088/16 numaralı başvuruda belirtildiği üzere, binadan çıkmaya çalışması sonucu yaralanan kişinin kendisi olduğunu iddia etmiştir.

14. Başvuranlar, Mahkemedен, Türk Hükümetine sokağa çıkma yasağını kaldırması ve başvuranların binalardan güvenli bir şekilde çıkmalarına yardım ederek hayatlarını ve fiziksel bütünlüklerini koruması için bildirimde bulunmasını talep etmiştir. 10085/16 numaralı başvuru kapsamındaki başvuran Mahkemedен ayrıca, kendisinin bir an önce sağlık kurumlarına ulaştırılması için Türk Hükümetine bildirimde bulunmasını talep etmiştir.

15. Mahkeme 23 Şubat 2016 tarihinde söz konusu taleplerin incelenmesini erteleyerek, başvuranları Anayasa Mahkemesinden geçici tedbir talebinde bulunmaya teşvik etmiş ve özellikle, başvuranların iç hukukta kaydettikleri ilerleme, sağlık durumları ve diğer koşullar hakkındaki gelişmeler olmak üzere, tarafları meseleye ilişkin gelişmelerle ilgili bilgi sunmaya davet etmiştir. Mahkeme aynı gün, Mahkeme İçtüzüğü'nün 40. maddesi uyarınca, başvuruları Hükümete bildirmeye karar vermiş ve Hükümetten başvuranların fiziksel bütünlüklerinin korunması için gerekli olan uygun tedbirleri almasını talep etmiştir. Mahkeme aynı tarihte ayrıca Mahkeme İçtüzüğü'nün 41. maddesi uyarınca söz konusu başvurulara öncelik vermeye karar vermiştir.

16. Başvuranlar, yukarıda bahsedilen dört akrabaları aracılığıyla, Mahkemenin talebini yerine getirerek 25 Şubat 2016 tarihinde Anayasa Mahkemesine başvurmuşlardır. Başvuranlar, yaşam haklarının korunması ve güvenli bölgelere ve sağlık kurumlarına erişimlerinin sağlanması için

DOLAN/TÜRKİYE BAŞVURUSU VE DİĞER BAŞVURULAR HAKKINDA KARAR

geçici tedbir kararı vermesi talebiyle Anayasa Mahkemesine başvurmuşlardır.

17. Anayasa Mahkemesi aynı gün Diyarbakır Valiliğinden, başvuranların durumları ile ilgili olarak bilgi ve belge talep etmiştir.

18. Diyarbakır Valiliği talebi yerine getirerek, Sur'daki acil telefon hatlarının çalışır vaziyette olduğunu ve sokağa çıkma yasağının uygulandığı bölgelerdeki kişilerin gerektiğinde sağlık kuruluşlarına ulaşmalarının sağlanması için tüm tedbirlerin alınmış olduğunu Anayasa Mahkemesine bildirmiştir.

19. Valilik ayrıca güvenlik operasyonlarının 17, 18, 19, 22, 23, 24 ve 26 Şubat 2016 tarihlerinde 16.00 ve 17.30 saatleri arasında durdurulmuş olduğunu ve evlerinden dışarı çıkmak isteyenler için bir "güvenlik koridorunun" açılmış olduğunu belirtmiştir. Başvuranlar buna rağmen, binanın dışına çıkmak için söz konusu imkânları kullanmamışlardır. Ayrıca, başvuranlar yetkili makamlarla doğrudan iletişime geçmemiş olup, Valiliğin elinde başvuranların sağlık durumları ve tam adresleri hakkında bilgi bulunmamaktadır. Sağlık çalışanları, başvuranların başvuru formlarında belirtilen cep telefonu numaralarını dört kez aramışlar, ancak başvuranlarla herhangi bir iletişim kuramamışlardır.

20. Anayasa Mahkemesi, Savcılıktan alınan bilgileri inceledikten sonra, başvuranların geçici tedbir taleplerini 29 Şubat 2016 tarihinde reddetmiştir. Mahkeme, başvuranlar tarafından sunulan tek bilginin, "sokağa çıkma yasağının ilan edildiği bir bölgede mahsur kaldıkları" şeklide olduğunu kaydetmiştir. Mahkeme ayrıca, ulusal makamların başvuranların konumlarını tespit etmeye yönelik tüm girişimlerinin başarısız olduğunu not etmiştir. Üstelik başvuranlar adresleri ve sağlık durumları hakkında bilgi vermek için yetkili makamlarla doğrudan iletişime geçmemiş olup, güvenlik

operasyonlarının geçici olarak durdurulduğu esnada bina dışına çıkmamışlardır. Dolayısıyla, Anayasa Mahkemesi, ulusal yetkili makamların başvuranların binadan çıkmaları için gerekli tedbirleri almadığı şeklinde bir yargıya varılamayacağını değerlendirmiştir.

21. Anayasa Mahkemesi ayrıca, başvuranların yetkili makamlarla doğrudan iletişim kurmamalarının ve adresleri ve sağlık durumları hakkında bilgi vermemelerinin, başvuranların binanın dışına çıkmayı gerçekten isteyip istemedikleri sorusunu akla getirdiğini değerlendirmiştir. Mahkeme, ulusal makamların başvuranları bulma çabalarının devam ettiğini kaydederek, başvuranları doğrudan yetkili makamlarla iletişim kurmaya teşvik etmiştir. Bunlara ilaveten Mahkeme, gelişmelerden haberdar edilmeyi istemiştir.

22. Başvuranlar 1 Mart 2016 tarihinde Mahkemeye, Anayasa Mahkemesinin yukarıda özetlenmiş olan kararını sunarken, geçici tedbir taleplerini yinelemişler ve Anayasa Mahkemesinin kararı ile ilgili bazı görüşlerini bildirmişlerdir. Başvuranlar bilhassa, yetkili makamların kendilerine telefonla ulaşamamalarının sebebinin bölgede güvenilir telefon sinyali kapsama alanının bulunmaması olduğunu ileri sürmüşlerdir. Telefon sinyali aldıklarında yakınlarını arayarak durumları hakkında bilgi verdiklerini belirtmişlerdir. Başvuranlar Mahkemeye ayrıca, yiyecek ve sularının bulunmadığını ve bombalama eylemlerinin devam ettiğini bildirmişlerdir.

23. Başvuranlar, yetkili makamların kendilerinin tam adreslerini bulmaları halinde, Cizre’de birkaç kez olduğu gibi, askerler tarafından binalarının bombalanacağını ileri sürmüşlerdir. Başvuranlar ayrıca, Anayasa Mahkemesinin yukarıda bahsedilen kararında belirtildiği gibi “güvenlik koridorunun” açıldığı her seferde, güvenlik güçlerinin kendilerinin binadan

DOLAN/TÜRKİYE BAŞVURUSU VE DİĞER BAŞVURULAR HAKKINDA KARAR

çıkılmalarına yardımcı olmak yerine bombalama eylemlerini şiddetlendirdiklerini iddia etmişlerdir.

24. Mahkeme, 2 Mart 2016 tarihinde, başvuranları, tam adresleri ve mevcut sağlık durumları hakkında bilgi vermeye davet etmiştir. Başvuranlar, Mahkemenin talebini yerine getirmemiştir. Mahkeme, 16 Mart 2016 tarihinde, başvuranların geçici tedbir taleplerini reddetmiştir.

25. Sonrasında, başvuranlar başvuru formu sunarak şikâyetlerini sürdürmüşlerdir.

26. Mahkemeye ibraz etmiş oldukları başvuru formlarında başvuranlar, 2 Mart 2016 tarihinde binalardan tahliye edildiklerini belirtmişlerdir. Başvuranların iddialarına göre, tahliye sırasında polis memurları tarafından hakarete ve tehdide uğramışlar, erkek başvuranlar ise dövülmüşlerdir. Başvuranlar daha sonra dört gün boyunca polis tarafından gözaltında tutulmuşlar ve gözaltı süreleri sona erdiğinde, Seniha Sürer, Mehmet Can Alpaydancı, Cengiz Abiş ve Emine Abiş cezaevine gönderilmiş olup, Hülya Erkaplan, Seda Arslan ve Aynur Arslan şartlı olarak serbest bırakılmıştır. Başvuranlar, Talat Abiş (7 yaşında), Gülistan Arslan (10 yaşında), Rojda Arslan (7 yaşında), Muaz Arslan (6 yaşında) ve Özgür Arslan (4 yaşında) sosyal hizmetler korumasına alınmıştır. Başvuran Hülya Erkaplan, binada mahsur kaldığı esnada ayağına bir şarapnel parçasının isabet etmesi üzerine yaralandığına ilişkin iddiasını sürdürmüştür. Başvuran Seniha Sürer, kendisinin de şarapnel parçasının isabet etmesi sonucu kolundan, sırtından ve başından yaralandığını iddia etmiştir.

C. 9414/16 numaralı başvuru kapsamındaki başvuranın yasal temsilcisinin yakalanması ve tutuklanması

27. 16 Mart 2016'nın erken saatlerinde terörle mücadele görevlileri, 9414/16 numaralı başvuru kapsamındaki başvuranın yasal temsilcisi Ramazan Demir'in İstanbul'daki evine baskın düzenlemiş ve kendisini gözaltına almıştır.

28. 17 Mart 2016 akşamı bir savcı, polis karakolunda Demir'in ifadesini almak istemiştir. Demir, prosedür gereği kendisinin bir polis karakolunda değil yalnızca bir adliyede ifadesinin alınabileceğini belirterek, savcının sorularını cevaplamayı reddetmiştir.

29. İfade alma işlemi esnasında savcı, Demir'e, daha önce PKK ile ilişkili bir suçtan dolayı mahkûm edilip edilmediği, PKK ile bağlantısı olan veya PKK ile ilişkili faaliyetler nedeniyle cezaevinde olan bir yakının olup olmadığı, cezaevinde herhangi bir yakınına veya müvekkilini ziyaret edip etmediği, herhangi bir derneğe üye olup olmadığı ve sosyal medyayı kullanıp kullanmadığı şeklinde sorular sormuş ve sahip olduğu tüm telefon hatlarının detaylarını istemiştir.

30. Demir, sorulan soruların hiçbirine cevap vermemiştir. Aynı ifade kapsamında savcı, Demir'i ayrıca şunlarla suçlamıştır: "... Demir'in, propaganda ve kışkırtma faaliyetlerinin ve işkence ve insan hakları ihlalleri iddialarında bulunmak suretiyle ülkemizi içerde ve uluslararası arenada zayıflatmayı hedefleyen faaliyetlerinin bir parçası olarak, *Delegasyon* olarak adlandırdığı bir kişiyle buluşacağı ve görüşmeler düzenleyeceği düşünülmektedir."

31. Yukarıda bahsi geçen ifade sürecinin ardından, Demir, polis karakolunda tutulmaya devam etmiş ve 19 Mart 2016 tarihinde bir hâkim karşısına çıkarılarak, şartlı olarak serbest bırakılmasına karar verilmiştir. Hâkim sorgusu esnasında, Demir ve kendisini temsil eden avukatlar, savcının yukarıda bahsi geçen suçlamasına atıfta bulunmuş ve

DOLAN/TÜRKİYE BAŞVURUSU VE DİĞER BAŞVURULAR HAKKINDA KARAR

yakalanmasının asıl gerekçesinin, sokağa çıkma yasağı ile ilgili davalarda başvuranları Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi önünde temsil etmesini engellemek olduğunu ileri sürmüştür. Demir ve temsilcileri, söz konusu eylemin Sözleşme'nin 34. maddesini ihlal ettiğini ileri sürmüşlerdir.

32. Savcı, Demir'in serbest bırakılmasına itiraz etmiş ve Demir hakkında 22 Mart 2016 tarihinde bir yakalama emri çıkarılmıştır.

33. Demir, 6 Nisan 2016 tarihinde adliyeye giderek, hâkime, 22 Mart 2016 tarihinde çıkarılan yakalama emrinden hemen sonra neden teslim olmadığını gerekçesi olarak, müvekkillerine bir görev borcu olduğunu ve bu nedenle birkaç başvuru formunu tamamlaması ve Mahkemeye sunması gerektiğini belirtmiştir. Hâkim, hakkında ceza yargılaması başlatmadan, Demir'in cezaevinde tutulmasına karar vermiştir.

34. Demir, 20 Nisan 2016 tarihinde, yasal temsilcisi Ayşe Demir'e (Bingöl), mevcut başvurular da dâhil olmak üzere toplam on altı başvuru ile ilgili olarak Mahkeme önünde kendisi adına hareket etme yetkisi vermiştir. Demir, 7 Eylül 2016 tarihinde şartlı olarak serbest bırakılmıştır.

D. İlgili iç hukuk

35. 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'nun (10 Haziran 1949) 11. maddesinin ilgili bölümleri aşağıdaki gibidir:

“A) Vali, il sınırları içinde bulunan genel ve özel bütün kolluk kuvvet ve teşkilatının amiridir. Suç işlenmesini önlemek, kamu düzen ve güvenini korumak için gereken tedbirleri alır. Bu maksatla Devletin genel ve özel kolluk kuvvetlerini istihdam eder, bu teşkilat amir ve memurları vali tarafından verilen emirleri derhal yerine getirmekle yükümlüdür.”

...

DOLAN/TÜRKİYE BAŞVURUSU VE DİĞER BAŞVURULAR HAKKINDA KARAR

C) İl sınırları içinde huzur ve güvenliğin, kişi dokunulmazlığının, tasarrufa müteallik emniyetin, kamu esenliğinin sağlanması ve önleyici kolluk yetkisi valinin ödev ve görevlerindedir.”

E. İlgili uluslararası belgeler

36. Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri 2 Aralık 2016 tarihinde “Türkiye’nin Güneydoğu Bölgesindeki Terörle Mücadele Operasyonlarının İnsan Haklarına Etkilerine İlişkin Memorandum yayımlamıştır (CommDH(2016)39). Memorandumda belirtilen sonuç ve tavsiyeler aşağıdaki gibidir:

“5. Sonuçlar ve tavsiyeler

118. Komiser Türkiye’nin karşı karşıya olduğu terör tehdidinin büyüklüğünün bütünüyle farkındadır ve Türk devletinin terörün her türüyle mücadele hakkı ve görevini tanır. Komiser, ayrıca, silahlı, ayrılıkçı ve AB, NATO ve birçok devlet tarafından terörist olarak tanınan bir örgütün on yıllar süren ve on binlerce yaşama mal olan bir çatışma içinde sistematik olarak şiddet ve terör uyguladığı Türkiye’nin güneydoğusundaki hal ve şartları kabul eder. Bu memorandumdaki hiçbir şeyin PKK’nın eylemlerini veya güneydoğudaki sair terör faaliyetlerini mazur gösterdiği düşünülemez.

119. Aynı zamanda, uluslararası yükümlülükleri uyarınca Türk devletinin cevabı, hukukun üstünlüğü ilkesine ve insan hakları standartlarına bağlı kalmalıdır; ki bu, temel insan haklarına her müdahalenin yasa da tanımlanmış, demokratik bir toplumda gerekli ve güdülen amaçla sıkı sıkıya orantılı olmasını gerektirmektedir. Bu açıdan Türkiye, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin tanıdığı üzere, uzun yıllara dayanan, en ağırları 1990’larda Türkiye’nin güneydoğusunda gerçekleşmiş olan, son derece vahim insan hakları ihlallerini içeren bir insan hakları karnesine sahiptir. Komiser, “çözüm süreci” olarak bilinen nispeten sakin ve huzurlu bir dönemin ardından,

DOLAN/TÜRKİYE BAŞVURUSU VE DİĞER BAŞVURULAR HAKKINDA KARAR

Türkiye'nin güneydoğusunda çatışmaların yeniden başlamasından ve süratle turmanmasından derin üzüntü duymaktadır.

120. Bu memorandumun amaçları doğrultusunda, Komiser, Türk makamlarının güneydoğudaki vaziyete 2015 yazından beri verdikleri cevabı incelemiştir. Bu cevap esas itibarıyla sokağa çıkma yasağı ilanları ve bunlara eşlik eden polis ve/veya askeri operasyonlar şeklinde tezahür etmiştir. Bu inceleme ışığında, işbu memorandumun gelişme bölümünde ortaya konduğu gibi, uygulanacak uluslararası ve Avrupa standartları dikkate alındığında ve temel insan haklarından faydalanılmasına getirdikleri muazzam sınırlamalara binaen, Komiser, bu tedbirlerin yeterli biçimde öngörülebilir ve yasada tanımlanmış olmak anlamında ne hukuki, ne de Türkiye tarafından güdülen meşru amaçla orantılı olduğu kanaatindedir.

121. Komiser'in görüşüne göre, bu nedenle, Ağustos 2015'den beri Türk makamların verdiği ucu açık, gece gündüz aralıksız devam eden sokağa çıkma yasağı ilanları ile ayırt edilen karşılığın sadece yürürlüğe konmuş olması bile etkilenen yerel halk bakımından birçok çok ciddi insan hakkı ihlaline sebep olmuştur. Komiser, mümkün olan en kuvvetli şekilde, Türk yetkilileri bu uygulamaya derhal son vermeye çağırılmaktadır. Bölgede gelecekte alınacak her tür tedbir, terörle mücadelenin zaruretleri ile bir denge kurarken yerel sivil halkın insan haklarına çok daha büyük bir önem vermelidir.

122. Güvenlik güçlerinin işlediği iddia edilen çok sayıda insan hakkı ihlaline gelince, Komiser bunları son derece ciddi ve tutarlı bulmaktadır. Komiser, bu iddialarının çoğunun, kaynaklarına bakıldığında ve güneydoğudaki terörle mücadele operasyonları sırasında Türk güvenlik güçleri tarafından işlenen geçmiş insan hakları ihlali kalıpları ile Türk makamlarının güvenlik güçlerinin bu süre zarfındaki kovuşturma dokunulmazlığını güçlendirme gayretleri nazara alındığında, inanılır olduğu kanaatindedir. Her halükarda, bu iddiaların operasyonlar sırasında dünya ile bağlantısı kesilmiş, tamamen yetkililerin hakimiyeti altında bulunan yerlerdeki ihlalleri ilgilendirdiği göz önüne alınırsa, bu iddiaların mesnetsiz olduğunu ikna edici bir biçimde ispat etme yükü Türk makamlarına düşmektedir.

DOLAN/TÜRKİYE BAŞVURUSU VE DİĞER BAŞVURULAR HAKKINDA KARAR

123. Komiser, hem Türk makamlarının köklü cezasızlık sorununu halletmekte ve Komiserlik Ofisi'nin bu konuda tekrar eden tavsiyelerini uygulamaya koymakta bir irade göstermemiş hem de geçmişte ağır insan hakları ihlallerine yol açan kalıpların söz konusu süre zarfında işlemeye devam etmiş olduklarını gözlemler. Bütün veriler, yetkililerin insan hakları ihlalleri iddialarını gereken ciddiyetle ele almadıklarını, operasyonlar sırasında yitirilen yaşamlara ilişkin re'sen açılan ve olayları aydınlatma potansiyeli olan etkin ceza soruşturmaları yürütmediklerini göstermektedir. Öncelik, daha ziyade, güvenlik güçlerine güvence vermek ve takibattan korumakmış gibi görünmektedir. Bu iddiaları gerekli yerlere taşıyan insan hakları STK'ları ve hukukçular karalanırken güvenlik güçleri, güvenlik gücü mensuplarının şüpheli sıfatıyla muamele edildiği çok az sayıda ceza davası istisna olmak üzere, ciddi suistimal türleri için bile sadece disiplin yaptırımlarına tabi tutulmuştur. Komiser'in görüşüne göre bu durum, Türkiye'nin uluslararası yükümlülüklerine son derece uzak düşmektedir.

124. Bu iddialar hakkındaki soruşturmanın etkili olarak değerlendirilebilmesi için, bunların gecikmeden, itinayla ve noksansız bir şekilde yapılması gerekirdi. Ne yazık ki, kimi operasyonlardan beri geçen süreye, delillerin etkilenen alanlarda iş makineleriyle fiilen imha edilmiş olabilecekleri gerçeğine, ayrıca savcılarının genel tutumuna bakılırsa, gelecekteki herhangi bir soruşturmanın etkililik kriterlerini tamamıyla yerine getirmesi hayli olanaksız görünmektedir. Dolayısıyla, Türk makamları, Türkiye'nin, söz konusu süre zarfında, yaşam hakkı ihlalleri de dahil olmak üzere birçok ağır insan hakkı ihlalinde bulunmuş olduğunun peşinen varsayılması durumuyla yüzleşmek zorunda kalacaklardır.

125. Bu durum, devlet görevlileri tarafından hesap verilebilirlik konusunda Türkiye'de bir zihniyet değişikliğinin zaruretini meydana çıkarmaktadır. Komiser, Türkiye'nin yakın tarihi boyunca cezasızlığın, insan haklarına temelden ters düşen davranışları meşrulaştırarak, teşvik ederek ve insan haklarını korumak ve geliştirmek için verilen bütün gayretlerin altını oyarak, sürekli olumsuz bir etkide bulunduğu kanaatindedir. Yetkililerin 15 Temmuz 2016 darbe girişimine karıştıklarından şüphelenilen devlet görevlilerini cezalandırmak üzere süratle eyleme geçmiş olduğu doğrudur, lakin Komiser bu bağlamda alınan ilk tedbirlerden birinin olağanüstü hal

DOLAN/TÜRKİYE BAŞVURUSU VE DİĞER BAŞVURULAR HAKKINDA KARAR

tedbirlerini uygulayan diğer devlet görevlilerine idari, hukuki ve cezai dokunulmazlık sağlanması olmasını üzüntüyle karşılamaktadır. Komiser'in görüşüne göre, Türkiye'de insan hakları için kritik sınav, aynı özenin, eylemlerin devlete değil de bireysel vatandaşların insan haklarına yöneltilmiş olması halinde de gösterilip gösterilemediğidir.

126. Komiser bir kez daha Türkiye'yi, mümkün olan en kuvvetli şekilde, Türkiye'de cezasızlığın kökeninde yatan çok sayıda sebebi artık ele almaya (bkz. yukarıda 83. paragraf) ve bununla mücadele için Türkiye'ye tekrar tekrar verdiği tavsiyeleri uygulamaya koymaya çağırmaktadır.

127. Bu memorandumda ortaya konan incelemenin ışığında Komiser, Türkiye'nin güneydoğusunda çok büyük bir nüfusun birçok insan hakkının, Ağustos 2015'den beri yürütülen terörle mücadele operasyonları bağlamında ihlal edildiğini düşünmektedir. Bu nedenle, Türkiye için öncelik, bu vaziyete yol açmış olan yaklaşımı terk etmek olmalıdır; bunu, etkileri telafi etmeye yönelik açık bir iradenin gösterilmesi takip etmelidir.

128. Bu ilk başta, yetkililer tarafından kamuoyu önünde hataların ve insan hakları ihlallerinin kabul edilmesini gerektirmektedir. Buna, ister Türk devletinin teröre karşı onları koruyamamış olmasından kaynaklanmış olsun ister terörle mücadele operasyonlarının doğrudan bir sonucu olarak gerçekleşsin, ilgili kişilerin uğradığı maddi ve manevi zararların tazmin edilmesi yönünde ciddi gayretler eşlik etmelidir. Komiser, Türk makamlarının bu bağlamda ihtiyaç duyulan gayretlerin boyutunu tam olarak idrak etmedikleri izlenimini edinmiştir ve tazminat için mevcut yasal çerçeveye birçok açıdan açıkça yetersiz görünmektedir. Operasyonlardan etkilenen bazı şehirlerde yerel nüfusa yönelik kamulaştırma yaklaşımına ilişkin olarak Komiser, böyle bir adımın etkilenen kimseler için çifte cezalandırma teşkil edeceğini ve bir tür telafi yolu sayılamayacağını düşünmektedir.

129. Komiser Türk makamlarıyla yapıcı diyalogunu sürdürme iradesini vurgular ve Türkiye'de insan haklarının korunmasını ve geliştirilmesini ileri götürme çabalarında her türlü yardım ve desteği sunmaya hazır olduğunu ifade eder.”

37. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiseri 10 Mayıs 2016 tarihinde aşağıdaki açıklamalarda bulunmuştur:

“Birleşmiş Milletler Yüksek Komiseri Zeid Ra’ad Al Hussein, Salı günü, Türkiye ordusunun ve güvenlik güçlerinin son aylarda Güneydoğu’da gerçekleştirdiği iddia edilen ihlaller hakkında pek çok endişe verici raporun kendisine ulaştığını belirtti, ve Türk yetkililerini, bu raporların doğruluğunun teyit edilmesi için BM görevlilerinin de dâhil olduğu bağımsız soruşturmacıların bölgeye gidip inceleme yapmalarını sağlamalarını talep etti.

İnsan Hakları Yüksek Komiseri Zeid “Aralık ortasından Mart ayı başına dek süren uzatılmış sokağa çıkma yasakları boyunca güvenlik görevlilerinin Cizre’de gerçekleştirdikleri eylemler hakkında çeşitli güvenilir kaynaklardan giderek daha çok bilgi ulaşıyor. Ortaya çıkan görüntü, henüz tam net olmamakla birlikte, oldukça endişe verici.” dedi.

Zeid, açıklamasında “PKK ile ilgili olduğu öne sürülen gençlik örgütlerinin ve diğer devlet-dışı aktörlerin Cizre’de ve diğer bölgelerde uyguladıkları şiddeti ve diğer yasa dışı eylemleri güçlü bir şekilde kınıyorum ve terör faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi sonucu yaşamını kaybedenler için üzüntü duyuyorum. Ancak, Türkiye’nin vatandaşlarını şiddetten koruma görevinin yanında, güvenlik hareketleri veya teröre karşı yürütülen operasyonlar sırasında yetkililerin insan haklarına saygı göstermeleri de gereklidir; ve işkence, yargısız infaz, ölçsüz ölümcül güç kullanımı ve keyfi gözaltılara karşı uluslararası hukuk tarafından konulmuş yasaklara uyulması gerekir.” dedi.

Yüksek Komiser, kadınlar ve çocukların da aralarında olduğu silahsız sivillerin keskin nişancılar tarafından veya tanklar ve diğer askeri araçlardan ateş açılarak vurulduklarına dair raporların da kendisine ulaştığını söyledi.

Zeid, “Binalara ve önemli altyapıya ölçsüz bir şekilde büyük çaplı zararlar verildiği, evlerin havan toplarıyla vurulduğu, ve güvenlik güçlerinin girdikleri binalarda evlerin içine de zarar verdikleri görülüyor. Ayrıca, bazı durumlarda ambulansların ve sağlık

DOLAN/TÜRKİYE BAŞVURUSU VE DİĞER BAŞVURULAR HAKKINDA KARAR

görevlilerinin yaralılara ulaşmasının engellendiğine dair raporların yanında, keyfi tutuklamalar, işkence ve diğer kötü muamelelerin gerçekleştirildiği iddia ediliyor. Bunların yanı sıra, Güneydoğu'da birçok yerde sokağa çıkma yasakları, çatışmalar, top atışları, cinayetler ve tutuklamalar nedeniyle büyük çaplı yerinden edilmeler söz konusu." dedi.

Yüksek komiser, "Bu raporlar arasında en rahatsız edici olanı, Cizre'deki görgü tanıklarının ve ölenlerin yakınlarının ifadelerine yer verilen raporlarda 100'den fazla kişinin güvenlik güçleri tarafından etrafı sarılan üç farklı bodrumda yakılarak öldürüldüğünün belirtilmesi." dedi.

Zeid, "Güvenlik güçleriyle çatışan gruplara dair olanlar da dahil olmak üzere, bu çok ciddi iddiaların hepsinin detaylı bir şekilde soruşturulması gerekiyor; ancak şimdiye dek bu yapılmış değil. Türkiye Hükümeti benim ofisimin ve Birleşmiş Milletler'e bağlı diğer kurumların bölgeye giderek birinci elden bilgi toplama taleplerine olumlu cevap vermedi." dedi.

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Şefi, haftalarca kapatılan ve yoğun güvenlik mevcudiyeti nedeniyle halen erişilmesi imkansız olan –Silopi, Nusaybin ve bölgenin ana şehri Diyarbakır'a bağlı Sur ilçesi de dahil olmak üzere- güney doğuda bulunan diğer ilçeler, kasabalar veya köylerle kıyaslandığında Cizre'den daha fazla bilginin ortaya çıktığını belirtmiştir.

Yüksek Komiser Zeid şunları kaydetmiştir: "2016 yılında, böyle büyük ve coğrafi açıdan erişilebilir bir bölgede neler olduğu hakkında bu şekilde bilgi eksikliği olması hem olağandışı hem de son derece endişe vericidir. Bu karartma sadece neler olduğu konusundaki şüpheleri alevlendirmektedir. Bu nedenle, sivil toplum kuruluşları ve gazeteciler de dahil olmak üzere, BM personeline ve diğer tarafsız gözlemciler ve araştırmacılara erişim sağlanması konusundaki talebimi yineliyorum."

Geçtiğimiz haftalarda diğer insan hakları kurumları tarafından ortaya konulan tehlikeli duruma işaret eden* Yüksek Komiser Zeid, hukuk dışı cinayetler ve orantısız ölümcül güç kullanımı da dahil olmak üzere, yaşam hakkı ihlallerinde yer aldıklarından

DOLAN/TÜRKİYE BAŞVURUSU VE DİĞER BAŞVURULAR HAKKINDA KARAR

şüphelenilen herkes hakkında derhal soruşturma ve kovuşturma yürütülmesi için çağrıda bulunmuş ve yargı organının, ordu ve yürütme organı da dahil olmak üzere Devletin diğer tüm organlarından bağımsız bir şekilde hareket etmesi gerektiğinin altını çizmiştir. Yüksek Komiser Zeid ayrıca, zorla yerinden edilen herkesin geri dönmelerine izin verilmesi konusunda Türk yetkililere çağrıda bulunmuş ve Türk yetkililere, gelecekte sokağa çıkma yasaklarının gerekli olan en az süreyle sınırlandırılmasını ve insan hakları yükümlülüklerine ve insani hususlara özen gösterilmesini sağlamaları konusunda tavsiyede bulunmuştur.

Yüksek Komiser; BM Zorla veya İrade Dışı Kaybolmalar Çalışma Grubunun yakın dönemde gerçekleşen ziyareti, Birleşmiş Milletler Tüm Göçmen İşçilerin ve Aile Fertlerinin Haklarının Korunması Komitesi tarafından ülke raporunun yakın dönemde incelenmesi ve son gözlemlerini 13 Mayıs Cuma günü tarihinde** bildirecek olan Birleşmiş Milletler İşkenceye Karşı Komite tarafından devam eden inceleme de dahil olmak üzere, Türkiye'nin Birleşmiş Milletler insan hakları organlarıyla çalışmalarına dikkat çekmiştir.

* Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri 14 Nisan'da, "Türkiye'nin terörle mücadelesi bağlamında insan haklarına saygının son aylarda endişe verici bir hızda azaldığını" belirtmiştir. 14-18 Mart tarihleri arasında Türkiye'yi ziyaret eden BM Zorla veya İrade Dışı Kaybolmalar Çalışma Grubu ise "ülkenin Güney Doğusundaki gitgide artan tedirgin edici durum ve bu durumun insan hakları üzerindeki geniş çaplı etkisi" noktasındaki endişesini ifade etmiştir. Çalışma Grubu ayrıca, "mevcut güvenlik operasyonları bağlamında, öldürülen sevdiklerinin cesetlerine veya yok edilen cesetlere erişimi olmayan ailelerin iddiaları da dahil olmak üzere, bütün insan hakları ihlallerine ilişkin iddialar hakkında ayrıntılı ve tarafsız bir soruşturma yürütülmesine yönelik ihtiyacın" altını çizmiştir.

..."

38. Avrupa Hukuk Yoluyla Demokrasi Komisyonu (Venedik Komisyonu) 13 Haziran 2016 tarihinde, 107. Genel Kurul toplantısında kabul edilen "Sokağa Çıkma Yasaklarının Yasal Çerçevesi Hakkındaki

DOLAN/TÜRKİYE BAŞVURUSU VE DİĞER BAŞVURULAR HAKKINDA KARAR

Görüş Raporunu” yayımlamıştır (Venedik, 10-11 Haziran 2016). Raporla varılan sonuçlar aşağıdaki gibidir:

“V. Sonuçlar

93. Venedik Komisyonu, 2015 yaz aylarından bu yana Türkiye'nin özellikle şiddetli çatışmaların, çok sayıda sivil kayıplar dahil olmak üzere önemli can kayıplarının ve büyük maddi hasarın yaşandığı güneydoğusunda meydana gelen gelişmeleri kaygıyla dikkate almıştır.

94. Komisyon, son dönemde ülkede yaşanan terör saldırılarının ciddiyeti ve sayısı nedeniyle Türkiye'deki yetkili makamların büyük ve üstesinden gelmesi güç zorluklarla karşılaştığını da kabul etmektedir. Türkiye'deki yetkili makamların terörle mücadele konusunda gösterdiği çaba ve kararlılık meşrudur.

95. Bununla beraber, Komisyon, terör tehlikesiyle savaşmak ve vatandaşlarını terör saldırılarına karşı korumak için tüm kaynaklarını seferber etmenin bir devletin görevi olmasına karşın, hukukun üstünlüğü ilkesini gözeterek, demokratik bir toplumda güvenlik ihtiyacı ile hak ve özgürlüklerin kullanılması arasında doğru bir dengenin kurulmasının da aynı derecede önemli olduğuna işaret etmektedir.

96. Türkiye'deki yetkili makamlar karşılaştıkları durumun ciddiyetine karşın, ilgili yerlerde gerekli gördükleri güvenlik operasyonlarını yapmak için olağanüstü hal ilan etmemeyi seçmişlerdir, oysa bu operasyonlar ve alınan tedbirler (örneğin sokağa çıkma yasağı) kaçınılmaz olarak beraberinde hak ve özgürlüklere, kimi zaman sonuçları son derece ağır olabilen kısıtlamalar getirmektedir.

97. Venedik Komisyonu, yetkili makamların bu konuda bir tercih yapmış olduğunu ve bu tercihlerini de kendi ifadeleriyle olağanüstü hal ilan etmek için gerekli tüm ön koşulların var olduğu bir durumda dahi hak ve özgürlükleri koruma arzusu ile meşrulaştırdıklarını dikkate almıştır.

98. Bu nedenle Komisyon, 2015 Ağustos ayından bu yana uygulanan sokağa çıkma yasaklarının, Türkiye'de sokağa çıkma yasağı dahil olmak üzere istisnai tedbirleri düzenleyen anayasal ve yasal çerçeveye dayanmadığını dikkate almaktadır. Herhangi bir sokağa çıkma yasağının bu çerçeveye uyabilmesi için Anayasanın 119 ila 122.

DOLAN/TÜRKİYE BAŞVURUSU VE DİĞER BAŞVURULAR HAKKINDA KARAR

maddesinde öngörüldüğü gibi olağanüstü hal ilanı ile bağlantılı olması gerekmektedir. Bu da, Komisyonun daha önceki çalışmalarında benimsemiş olduğu, fiili olağanüstü yetkilerden kaçınılması ve bu olağanüstü yetkilerin, temel haklara ilişkin yükümlülüklerle aykırı alınan tedbirlerin ve bu tedbirlerin alınma nedenlerinin uluslararası örgütlere bildirilmesi yükümlülüğü de dahil olmak üzere çeşitli yükümlülükler ve güvencelerle birlikte resmen ilan edilmesinin, bu sayede bu tedbirlerin uluslararası örgütlerin denetimine açılmasının veya mecliste tartışılmasına ve onaylanmasına imkân vermenin daha iyi olduğu yönündeki yaklaşımına da uygundur.

99. Venedik Komisyonunun görüşüne göre, sokağa çıkma yasağı kararlarının dayandırıldığı İl İdaresi Kanunu ve kararların kendileri Anayasada yer alan ve Türkiye'nin temel haklar alanındaki uluslararası yükümlülüklerinden, özellikle AİHS'ten ve ilgili içtihatlardan doğan yasallık şartlarını karşılamamaktadır.

100. Venedik Komisyonu, bu durumu düzeltmek için Türkiye'deki yetkili makamları özellikle aşağıdaki tavsiyeleri uygulamaya davet etmektedir:

- sokağa çıkma yasağı ilan ederken yasal dayanak olarak İl İdaresi Kanununun hükümlerine başvurulmaması ve sokağa çıkma yasağı kararları dahil olmak üzere tüm olağanüstü tedbirlerin, Türkiye'de istisnai tedbirlere ilişkin yürürlükte bulunan anayasal ve yasal çerçeveye uygun şekilde alınması ve bu esnada ilgili uluslararası standartların gözetilmesi ve temel hakların korunmasıyla ilgili ulusal ve uluslararası yükümlülüklerle uyulması;

- olağanüstü hallerle ilişkin yasal çerçevenin, olağanüstü hal resmen ilan edildiğinde, sokağa çıkma yasağı gibi tüm istisnai kararların ve tedbirlerin, etkin bir yasallık denetimine, özellikle de bu tedbirlerin gerekliliği ve orantılılığı bakımından bir denetime tabi olmasını sağlayacak şekilde gözden geçirilmesi

- Olağanüstü Hal Kanununda gerekli tüm değişiklikleri yaparak, sokağa çıkma yasaklarının uygulanmasına ilişkin maddi, usulle ilgili ve geçici düzenlemelerin, özellikle de sokağa çıkma yasağı kararlarının tabi olması gereken koşulların ve korumaların (meclis ve yargı denetimi dahil) kanunda açıkça tanımlanması.

DOLAN/TÜRKİYE BAŞVURUSU VE DİĞER BAŞVURULAR HAKKINDA KARAR

101. Venedik Komisyonu, Türkiye'deki yetkili makamlara ihtiyaç duydukları her türlü yardımı sunmaya hazırdır.”

ŞİKÂYETLER

A. 9414/16 numaralı başvuru

39. Başvuran, sığınmış olduğu eve güvenlik güçleri tarafından ateş açıldığından ve dolayısıyla hayatının tehlikeye düştüğünden şikâyet ederek, bu bağlamda Sözleşme'nin 2. maddesinin ihlal edildiğini ileri sürmektedir. Başvuran aynı madde uyarınca ayrıca, bombalama olayıyla ilgili olarak herhangi bir soruşturma yürütülmediğinden şikâyet etmektedir.

40. Başvuran, belirttiği koşullar çerçevesinde binanın içinde mahsur kalması ve sonrasında cezaevinde tutulması sonucu yaşadığı üzüntü nedeniyle, yaşamış olduğu olumsuzlukların Sözleşme'nin 3. maddesinin anlamı dâhilinde insanlık dışı muamele teşkil ettiğini ileri sürmektedir.

41. Başvuran, Sözleşme'nin 5. maddesine dayanarak, sokağa çıkma yasağının çok katı bir şekilde uygulanması nedeniyle günlerce binanın dışına çıkamadığından şikâyet etmektedir. Başvuran aynı maddeye dayanarak ayrıca, cezaevinde tutulması nedeniyle özgürlüğünden mahrum bırakıldığından şikâyet etmektedir.

42. Başvuran son olarak, Hükümetin, yasal temsilcisini yakalayıp tutuklayarak, Sözleşme'nin 34. maddesi kapsamındaki yükümlülüklerine aykırı hareket ettiğini ileri sürmektedir.

B. 10073/16, 10079/16, 10085/16 ve 10088/16 numaralı başvurular

43. Söz konusu dört başvuru kapsamındaki başvuranlar, Sözleşme'nin 2. maddesine dayanarak, binalarda kaldıkları süre boyunca hayatlarının tehlike altında olduğundan şikâyet etmektedirler. Başvuranlar, güvenlik güçleri tarafından açılan ateş sonucu evlerinin hasar görmesi nedeniyle binalarının bodrum katına sığınmak zorunda kaldıklarını, ancak askerlerin binaya ateş etmeye devam ettiklerini ve başvuranlardan ikisi olan Hülya Erkaplan ve Seniha Sürer'in yaralandığını iddia etmektedirler. Başvuranlar aynı hüküm uyarınca ayrıca, bombalama olaylarına ilişkin olarak yetkili makamlar tarafından herhangi bir soruşturma başlatılmadığını ileri sürmektedirler.

44. Başvuranlar, evlerinin bombalanmış olması nedeniyle yaşadıkları üzüntünün ve hayatlarının tehlikede olduğuna ilişkin korkularının, Sözleşme'nin 3. maddesinin anlamı dâhilinde, kötü muamele teşkil ettiğini ileri sürmektedirler.

45. Başvuranlar, herhangi bir yasal dayanağı olmaksızın uygulanan sokağa çıkma yasağı neticesinde söz konusu binalarda mahrum kalmaları nedeniyle, Sözleşme'nin 5. maddesinin anlamı dâhiline, özgürlüklerinden yoksun bırakıldıklarından şikâyet etmektedirler.

46. Son olarak, başvuranlar, Sözleşme'nin 8. maddesine dayanarak, su ve yiyecekleri bulunmaksızın binalarda mahsur kalmaları nedeniyle, Sözleşme'nin 8. maddesinin anlamı dâhilinde, özel hayatlarına ve aile hayatlarına saygı haklarının ihlal edildiğini öne sürmektedirler.

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

A. Başvuruların birleştirilmesi

47. Mahkeme, İÇtüzüğün 42 § 1. maddesi uyarınca, başvuruların benzer fiili ve hukuki geçmişini dikkate alarak, başvuruları birleştirmeye karar vermiştir.

B. Sözleşme'nin 2. maddesi kapsamındaki şikâyetler

48. Başvuranlar, güvenlik güçlerinin evlerini bombaladığı esnada hayatlarının tehlikeye düştüğü gerekçesiyle Sözleşme'nin 2. maddesinin ihlal edildiğinden şikâyetçidirler. Başvuranlar, bombalama eyleminin boyutu göz önünde bulundurulduğunda, şans eseri hayatta kaldıklarını ileri sürmektedirler. Başvuranlar aynı hüküm kapsamında, bombalama olayına ilişkin olarak herhangi bir soruşturma yürütülmediğinden şikâyet etmektedirler.

49. Mahkeme, dava dosyası temelinde, söz konusu şikâyetlerin kabul edilebilirliği hakkında bir değerlendirme yapamayacağı, dolayısıyla Mahkeme İÇtüzüğünün 54 § 2 (b) maddesi uyarınca başvuruların bu kısmının davalı Hükümete bildirilmesi gerektiği kanaatine varmıştır.

C. Sözleşme'nin 3 ve 8. maddeleri kapsamındaki şikâyetler

50. Başvuranlar, belirttikleri koşullar çerçevesinde ve hayatlarının tehlikede olduğu bir atmosfer içerisinde binalarda mahsur kalmaları nedeniyle yaşamış olduklarının, Sözleşme'nin 3. maddesinin anlamı dâhilinde, kötü muamele teşkil ettiğini ileri sürmektedirler. Başvuranlar, bu

durumun özellikle küçük yaştaki başvuranlar üzerinde daha kötü bir etki bıraktığından şikâyet etmekteiler ve bu bağlamda, olaylara şahit olan küçük yaştaki başvuranların psikolojik sağlıkları açısından uzun süre kalıcı bir hasarın söz konusu olacağını ileri sürmektedirler. 9414/16 numaralı başvuru kapsamındaki başvuran aynı hüküm uyarınca ayrıca, cezaevinde tutulduğundan şikâyetçi olup, bu durumun kötü muamele teşkil ettiğini ileri sürmektedir.

51. 10073/16, 10079/16, 10085/16 ve 10088/16 numaralı başvurular kapsamındaki başvuranlar, Sözleşme'nin 8. maddesine dayanarak, su ve yiyecekleri bulunmaksızın binalarda mahsur kalmaları nedeniyle, özel hayatlarına ve aile hayatlarına saygı haklarının ihlal edildiğini öne sürmektedirler.

52. Mahkeme, Sözleşme'nin 35 § 1 maddesinde vurgulanan iç hukuk yollarının tüketilmesi kuralının, bir başvuranın iddia edilen ihlaller bakımından tazmin sağlayabilecek mevcut ve yeterli hukuk yollarına başvurmasını gerektirdiğini gözlemlemektedir (Bk. diğer kararlar arasında, *Akdivar ve Diğerleri/Türkiye*, 16 Eylül 1996, § 65, *Karar ve Hüküm Derlemeleri* 1996-IV).

53. Mahkeme başvuranların şikâyetleri ve bu şikâyetlere neden olan koşulları dikkate alarak; Türk hukuk sisteminin sunduğu bir hukuk yolu olan ve başvuranların şikâyetleri bakımından yetkililerin sorumluluğunun tespit edilmesini ve zararların giderilmesini sağlayan tazminat davalarının, bu şikâyetler bakımından geçerli ve etkin bir hukuk yolu olduğu kanaatindedir. Ancak Mahkeme, başvuranların söz konusu şikâyetler bakımından bu tür davaları açma olanaklarını kullanmadıklarını gözlemlemektedir.

DOLAN/TÜRKİYE BAŞVURUSU VE DİĞER BAŞVURULAR HAKKINDA KARAR

54. Mahkeme yukarıdakiler ışığında, Sözleşme'nin 3 ve 8. maddeleri kapsamındaki şikâyetlerin, başvuruların iç hukuk yollarını tüketmemeleri nedeniyle Sözleşme'nin 35 §§ 1 ve 4 maddesi uyarınca reddedilmesi gerektiği sonucuna varmıştır.

D. Sözleşme'nin 5. maddesi kapsamındaki şikâyetler

55. Başvuranlar, sokağa çıkma yasağı nedeniyle özgürlüklerinden mahrum bırakıldıklarından ve bu bağlamda Sözleşme'nin 5. maddesinin ihlal edildiğinden şikâyetçidirler.

56. 9414/16 numaralı başvuru kapsamındaki başvuran, aynı hükümlere dayanarak ayrıca, cezaevinde tutulması nedeniyle özgürlüğünden yoksun bırakıldığından şikâyet etmektedir. Başvuran, yetkili makamların, kendisinin bir gazeteci olarak görevini yapmak için bölgede olduğunu bildikleri halde, tutuklanmasına karar verdiklerini ileri sürmektedir.

57. Mahkeme, dava dosyası temelinde, başvuruların sokağa çıkma yasağı nedeniyle özgürlüklerinden yoksun bırakıldıklarına ilişkin şikâyetlerinin kabul edilebilirliği hakkında bir değerlendirme yapamayacağı, dolayısıyla Mahkeme İçtüzüğü'nün 54 § 2 (b) maddesi uyarınca başvurunun bu kısmının davalı Hükümete bildirilmesi gerektiği kanaatine varmıştır.

58. 9414/16 numaralı başvuru kapsamındaki başvuranın bir tutuklu gibi cezaevinde tutulmasıyla ilgili olarak ileri sürdüğü şikâyet bakımından Mahkeme, elindeki tüm belgeler ışığında ve söz konusu şikâyetin yargı yetkisi kapsamına girdiği ölçüde yapmış olduğu değerlendirme sonucu, öne sürülen maddenin ihlal edilmediği kanaatine varmıştır. Bu bağlamda Mahkeme, Sözleşme'nin 35 §§ 3 (a) maddesi uyarınca, başvurunun bu

kısımının açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle reddedilmesi gerektiğine karar vermiştir.

E. Sözleşme'nin 34. maddesi kapsamındaki şikâyet

59. Son olarak, 9414/16 numaralı başvuru kapsamındaki başvuran, Hükümetin, yasal temsilcisini yakalayıp tutuklayarak, Sözleşme'nin 34. maddesi kapsamındaki yükümlülüklerine aykırı hareket ettiğini ileri sürmektedir.

60. Mahkeme, dava dosyası temelinde, söz konusu şikâyetin kabul edilebilirliği hakkında bir değerlendirme yapamayacağı, dolayısıyla Mahkeme İçtüzüğü'nün 54 § 2 (b) maddesi uyarınca başvurunun bu kısmının davalı Hükümete bildirilmesi gerektiği kanaatine varmıştır.

Bu gerekçelerle Mahkeme, oybirliğiyle,

Başvuruları birleştirmeye;

Sözleşme'nin 2, 5 ve 34. maddeleri kapsamındaki şikâyetlerin incelenmesini ertelemeye;

Başvuruların geri kalanının kabul edilemez olduğunu bildirmeye *karar vermiştir.*

İşbu karar İngilizce olarak tanzim edilmiş ve 15 Aralık 2016 tarihinde yazılı olarak tebliğ edilmiştir.

DOLAN/TÜRKİYE BAŞVURUSU VE DİĞER BAŞVURULAR HAKKINDA KARAR

Hasan Bakırcı
Yazı İşleri Müdür Yardımcısı

Julia Laffranque
Başkan

EK

No.	Başvuru no.	Başvuru tarihi	Başvuran Doğum tarihi İkamet yeri	Temsilcisi
1.	9414/16	17/02/2016	Mazlum DOLAN 22/01/1993 Diyarbakır	Ramazan DEMİR
2.	10073/16	20/02/2016	Seniha SÜRER 18/12/1957 Diyarbakır Seda ARSLAN 05/07/1990 Diyarbakır Elif Su ARSLAN 20/10/2015 Diyarbakır	Yunus MURATAKAN
3.	10079/16	20/02/2016	Cengiz ABİŞ Diyarbakır Emine ABİŞ Diyarbakır Talat ABİŞ Diyarbakır	Yunus MURATAKAN
4.	10085/16	21/02/2016	Hülya ERKAPLAN	Yunus MURATAKAN

DOLAN/TÜRKİYE BAŞVURUSU VE DİĞER BAŞVURULAR HAKKINDA KARAR

No.	Başvuru no.	Başvuru tarihi	Başvuran Doğum tarihi İkamet yeri	Temsilcisi
			01/06/1990 Diyarbakır	
5.	10088/16	21/02/2016	Mehmet Can ALPAYDINCI Diyarbakır Aynur ARSLAN 12/02/1970 Diyarbakır Gülistan ARSLAN Diyarbakır Rojda ARSLAN Diyarbakır Muaz ARSLAN Diyarbakır Özgür ARSLAN Diyarbakır	Yunus MURATAKAN